

ALKIMIJA UČENJA IN ČLOVEŠKI POTENCIALI / Marijana Elena Stanko / OŠ Šmihel, Novo mesto

UVOD

Avtobiografija v petih poglavjih (Nelson 1977)

Hodim po pločniku ob cesti.

Sredi pločnika zeva globoka luknja.

Padem vanjo.

Počutim se izgubljena ... obupana sem.

To ni moja krivda.

Cela večnost mine, preden se izkopljem iz luknje.

Hodim po pločniku ob isti cesti.

Sredi pločnika zeva globoka luknja.

Pretvarjam se, da luknje ne vidim.

Še enkrat padem vanjo.

Ne morem verjeti, da sem zopet v istem zosu.

Ampak to ni moja krivda.

Spet rabim dolgo časa, da se izkopljem iz luknje.

Hodim po pločniku ob isti cesti.

Sredi pločnika zeva globoka luknja.

Vidim, da je tam.

Kljub temu padem vanjo ... mi je pač v navadi.

Moje oči so odprte.

Vem, kje sem.

Sama sem si kriva.

Takoj splezam iz luknje.

Hodim po pločniku ob isti cesti.

Sredi pločnika zeva globoka luknja.

Grem okoli nje.

Uberem pot po novi cesti.

Luknja v pločniku, proces učenja in razvoj človeških potencialov imajo marsikaj skupnega. Namreč, zaradi sprememb in zahtev sedanjega časa moramo tako odrasli kot učenci razviti sposobnost ustvarjanja praktičnih navad, s pomočjo katerih bomo pri učenju tako v šoli kot zunaj nje bolj uspešni: odgovorni za lastne izbire, iznajdljivi pri reševanju zagat, ustvarjalni in zmožni bogatejšega medsebojnega povezovanja.

Angleški slovar Merriam-Webster (vir 1) pravi, da je alkimija moč ali proces

transformacije nečesa običajnega v nekaj izjemnega. Da bi izboljšali svoje sposobnosti učenja, je potrebno pozornost nameniti svojemu delovanju in navadam. Slednje je mogoče preobraziti in tako izvabiti na plano speče človeške potenciale. Namreč, iz luknje v pločniku lahko splezamo samo sami.

Sir Ken Robinson (in Aronica 2009), kritik obstoječih okvirjev izobraževanja, poudarja, kako pomembno je v življenju odkriti svojo notranjo moč ustvarjanja, ji slediti in jo razvijati. Bengalski nobelovec Tagore (2011) pa opisuje naravo poti učenja do svoje notranje modrosti takole:

Potnik mora potrkat na vsaka tuja vrata, preden pride do svojih, in preromati moraš vse zunanje svetove, da prideš nazadnje do najgloblje kamrice.

Različne vrste kriz, ki se pojavljajo v sferah družbenega (in političnega) življenja, morda pripomorejo, da se človek obrne vase in razišče svoj prispevek k nastali situaciji. Tokrat bo mogoče našel odgovor v lastni odgovornosti, zavedanju, da so spremembe na bolje mogoče in v lastnem potencialu. Kljub množici informacij, ki so nam danes na voljo, pa nam ob vsej obilici znanja včasih (z)manjka modrosti praktičnega delovanja.

IZGRADNJA MOČI UČENJA

Posameznikov proces učenja je prava umetnost, saj od njega zahteva iskreno pripravljenost, popolno pozornost, neskončno vztrajnost, predvsem pa pretanjeno sposobnost preobrazanja vsega nepričakovanega in novega, kar mu pride na pot. Kompetenca uččega posameznika, da nepredvidljive spremenljivke in izzive današnjega časa ustvarjalno uporabi in iz njih naredi najboljše zase in za svojo skupnost, je resnična alkimija.

Profesor Guy Claxton (2007), ki je oblikoval izraz *izgradnja moči učenja* (angl. building learning power), se posveča

praktični poti učenja: kako posameznikom pomagati, da postanejo boljši učenci. Njegovi nasveti za uspešnejše spremljanje in poglobljanje v lasten proces učenja so v svojem bistvu zelo preprosti. Claxton pravi, da skrivnost leži v urjenju uma v naslednjih navadah:

- vztrajanje kljub izzivom;
- iznajdljivost: iskanje povezav med različnimi področji ter postavljanje pod vprašaj tistega, kar nam pride na pot;
- sprotno prilagajanje razmeram, razumevanje procesa učenja in sebe kot učenca;
- pripravljenost in sposobnost učiti se sam in z drugimi (empatija, komunikacija, poslušanje).

S postopnim spoznavanjem in raziskovanjem svojega način učenja, z razumevanjem sebe, vse bolj izgrajujemo svojo notranjo moč učenja in tako postajamo vse bolj uspešni pri reševanju izzivov nove dobe. Ko posameznik spozna svojo moč in odgovornost, tudi prepozna resničnost starega pregovora: *kar boš sejal, boš na koncu tudi požel.*

ČLOVEŠKI POTENCIAL

Obstaja morje filozofij, pristopov, teorij ter takšnih in drugačnih praks – in vse neutrudno stremijo k človeku: razumevanju in preokvirjanju njegovih navad ter razvoju potencialov.

V 21. stoletju je Evropa glasno pritrdila spoznanju, da se človek uči skozi celo življenje (vir 2) in da se proces učenja ne dogaja samo v določenih in vnaprej določenih oblikah izobraževanja, temveč povsod. Pedagogi in starši skoraj obupano ugotavljamo tisto, kar nam otroci neutrudno kažejo: potrebujemo okolja in orodja, ki nas bodo resnično pripravila na življenje v času, ki takšne kompetence tudi zahteva. Primer različnih, že obstoječih izobraževalnih praks, so potrditev, da si posamezniki in skupnosti resnično prizadevajo. Najbolj odmeven primer

uspešne reforme šolstva v Evropi je zagotovo Finska (Miller 1991). Sodelovanje, pravičnost, kvaliteta izobraževanja, spoštovanje ter skrb za učitelje in učence ter negovanje ustvarjalnega potenciala, so vrednote, ki so prinesle rezultate.

Eden takšnih prostorov, kjer se posamezniki učijo praktičnih korakov budnega in ustvarjalnega delovanja, je tudi Gazebo Park School, model šole na inštitutu Esalen, ki se nahaja na Big Suru v Kaliforniji.

INŠTITUT ESALEN

V zibelko gibanja za razvoj človeških potencialov me je pritegnila zanimiva zgodovina inštituta, katero so tkala mnoga zvoneča in fascinantna imena posameznikov, ki so živeli in delovali na tem inštitutu. Esalen sta v 60-ih letih prejšnjega stoletja ustanovila Michael Murphy in Dick Price, z namenom, da bi v popolnosti dosegli to, kar je Aldous Huxley imenoval *človeški potenciali* (Anderson 1983). Njun cilj je bil raziskovati področja tako humanističnih ved kot tudi naravoslovja – da bi dosegli celostno razumevanje človeka.

Henry Miller, John Steinbeck, Alan Watts, Joan Baez, Gregory Bateson, Abraham Maslow, Carl Rogers, Virginia Satir, Joseph Campbell, Carlos Castaneda, Terence McKenna, Claudio Naranjo, Olatunji, Fritz Perls in Gabrielle Roth so samo nekateri posamezniki, ki so raziskovali različna področja, a stremeli k istemu cilju: razvoju najvišjih potencialov in vrednot človeškega obstoja.

Po prijavi, oddani dokumentaciji in razgovoru sem bila naposled obveščena, da so me izbrali za nekajmesečno pripravništvo, delo in bivanje na inštitutu. Delala naj bi v Gazebo Park School, šoli, ki je primer posebnega modela predšolske vzgoje z elementi geštalta. Bila sem naravnost presrečna.

Ob prihodu na inštitut sem se počutila, kot da sem se po dolgem času končno zopet vrnila domov. Posest na klifih ter mogočen ocean ... vse skupaj je bilo

naravnost dih jemajoče. Celoten duh inštituta se je zdel kot dokaz, da so spremembe za človeka prav zares mogoče. Ko sem začela spoznavati kraj, ljudi ter kako poteka življenje v tem posebnem mehurčku v nedotaknjeni divjini, sem vedela, da sem prišla na pravi kraj.

Kot nekdo, ki je odraščal v dokaj usmerjenem okolju in okvirjih šolskega sistema, kjer se je vedelo, kaj je prav in kaj narobe, kaj sprejemljivo in kaj ne, kdo ima kakšno nalogo in kaj se od njega pričakuje, sem se znašla v okolju, ki je želelo v celoti na plano izvabiti mojo avtentičnost. Že res, da sem spoznavala svojo avtentičnost skozi gibalno prakso Gabrielle Roth, plesa 5-ih ritmov, a ta kraj na Big Suru se je zdel kot nekakšna nova dimenzija, živ dokaz, da je marsikaj možno.

Prvih nekaj tednov sem v šoli imela vlogo drevesa, opazovalke procesov in dinamik, ki so se tam odvijali. Slednje mi je prineslo spoznanje, kako rigidnost vnaprej določenega poteka stvari in tistega *kako bi stvari morale biti*, naredi človeka topega in pasivnega do lastnega doživljanja in čutenja. Zato se na začetku lahko za koga zdi spontano izražanje tega, kar človek pravzaprav čuti, pravcat izziv. Posledica je, hudo mušno rečeno, potreba po *nadgradnji programske opreme*. Neverjetno, v kakšni meri se je potrebno starih navad in delovanj odučiti, da lahko človek na novo *zažene in vzpostavi sistem* in

se skorajda od začetka nauči o sebi in o svetu.

Gazebo je okolje, v katerem imajo otroci priložnost pridobiti orodja za lasten razvoj na poti življenjskega učenja. Šoli poseben pečat dodaja sobivanje z divjo naravo, saj je šola na pobočju pod evkaliptusi; prisotnost vrtov in domačih živali ter skrb za te; navzočnost učiteljic, ki s ponotranjenim duhom geštalta tkejo priložnosti ustvarjalne komunikacije in učenja za avtentične otroke v povezani skupnosti.

Iz izkušnje Gazeba lahko potrdim izjemen pomen ustvarjanja in zagotavljanja prostora, kjer lahko posamezniki resnično kultivirajo svojo notranjo modrost s tem, da preizkušajo njene dinamike in se iz izkušenj neposredno učijo. Na ta način širijo svoja obzorja učenja za življenje ter si odpirajo nove možnosti rasti. In kar je ključno tudi v primeru Gazeba – alkimija učenja se nahaja v pripravljenosti na učenje, posvečanju pozornosti temu in sobivanju s cikli narave, kot del kurikuluma.

Gazebo je okolje, ki nudi resnično podporo svojim učencem. Otroci usvajajo orodja za prepoznavanje in izražanje svojih potreb ter čustev; za raziskovanje in eksperimentiranje pa jim je na voljo varno okolje. Šolo soustvarjajo tako učenci kot učitelji, saj se tako eni kot drugi nenehoma učijo o sebi, drugem ter tkanju skupnosti.

Znatni pečati je Esalenu pustil Fritz Perls (Anderson 1983), začetnik geštalt terapije, ki se je razcvetela ravno v času, ko je Perls bival in deloval na inštitutu. Živa dediščina slednje pa so vrednote geštalta, ki so še dandanes srčika tega prav zares posebnega inštituta.

Vrednote geštalta (Charles 2013) se mi zdi smiselno vplesti v kakršenkoli proces učenja:

1. S tem, ko živimo TUKAJ in SEDAJ, smo ob nenehnih spremembah informativne dobe resnično prisotni in tako sposobni iskanja konstruktivnih rešitev.

2. Ko smo iskreni do sebe in se sprejemamo, delujemo iz tega, kar že *smo* in že *imamo*, brez dodatnih izgovorov in odlašanja, prihranimo si nepotrebno izgubljanje časa in energije za takojšnje delovanje.

3. S tem, ko stojimo na trdnih tleh, znamo svojo okolico in situacije videti takšne, kakršne so, in ne takšne, kot bi si mi želeli. Slednje v posamezniku ohranja potrebno mero objektivnosti.

4. Ko se zavedamo sebe in primerno izražamo svoje želje, misli in čustva, dopuščamo sebi in s tem tudi drugim, da smo avtentični in da kot taki lahko sobivamo. Ne izgubljammo se več v manipulacijah, pričakovanjih, obsojanju in izkrivljanju resničnosti.

5. S tem, ko si dopustimo doživljati celotno paleto čustev, tako *prijetnih* kot *neprijetnih*, smo v resničnem stiku s seboj in posledično lažje razumemo tudi druge. Prepoznavanje posameznikovih čustev je izrednega pomena, saj ta vedno opozarjajo na neko notranje dogajanje.

6. Ko v dobršni meri poznamo svojo resnično naravo, ne bomo nikoli klonili zunanjim zahtevam, ki bi nam na kakršenkoli način lahko škodovale.

7. S tem, ko smo pogumni in si dovolimo eksperimentirati, smo odprti novim situacijam in s tem veliko bližje konstruktivnim in domiselnim rešitvam, kot pa če si dopustimo obtičati v pasivnosti, ki jo pogosto obvladuje strah.

8. Ko smo odprti spremembam in rasti, je celoten proces učenja neskončno popotovanje, raziskovanje, ki ga ne

omejujejo neuspehi, temveč utrdijo radovedni poskusi.

9. S tem, ko spremljamo svoj proces učenja in se na poti vse bolj spoznavamo, si dopuščamo vse bolj izhajati iz lastnih modrosti. Takrat smo pripravljeni na odprt dialog z osebami, idejami, stvarmi in institucijami iz našega okolja, brez strahu pred izgubo lastne integritete, lastne poti. Dialog in pripravljenost nanj nas kvečjemu lahko presenetita in prineseta kakšno novo spoznanje.

KAM NAPREJ?

Učitelje na Esalnu sem slišala omenjati Fredericka Douglassa, ki je nekoč dejal, da je *lažje izgraditi močne otroke, kot zaceliti zlomljene odrasle*. In vendar dodajam, da ni pomembno, ali gre za otroke ali *zlomljene* odrasle, tako eni kot drugi si zaslužijo procesa učenja v resnično ljubečem okolju, ter da zopet postanejo *celi*.

In točno takšna procesa se odvijata na posesti inštituta. Na severnem delu se nahaja Gazebo, kjer otroci v posebnem okolju pridobivajo orodja za lastno učenje; na južnem delu pa se odvijajo različne delavnice in seminarji, kjer imajo odrasli priložnost, da, kot bi povedala Alice Miller, *pozdravijo dramo svojega notranjega, nadarjenega otroka*.

V Gazebu se otroci učijo, kdo so, ko so s starši, in kdo so, ko raziskujejo sami. Pomen prepoznavanja in priznavanja

čustev igra zelo pomembno vlogo v procesu učenja, ko se oblikujemo in se učimo v sebi iskati lastno vodstvo. V Gazebu se učitelji trudijo biti avtentični ter slednje tudi spodbujajo pri otrocih. Neverjetno je opazovati, kakšno spremembo pri otroku (ali odraslemu) naredi že priznavanje in sprejemanje izraženih čustev s strani druge osebe. Ob prisotni podpori, da so vsa čustva v redu, saj so prehodna, se bo posameznik tudi v življenju znal zanesti nase, prepoznati, kaj se dogaja znotraj njega in si biti v oporo v učnem procesu. To je alkimija učenja!

Millerjeva (1991) pravi, da lahko posameznik postane pravi umetnik v tem, kako naj ne doživlja čustev, saj jih [...] lahko doživlja le, če je ob njem nekdo, ki ga s temi čustvi sprejme, razume in spremlja. Če tega ni, če mora [posameznik] tvegati, da bo izgubil ljubezen [zanj pomembne] osebe, potem najnaravnejših čustvenih odzivov [...] sploh ne doživi.

Prisotnost s samim seboj na poti lastnega učenja ter priznavanje temeljnih negativnih občutkov krivde, sramu, strahu in *nisem dovolj*, je izrednega pomena. Še bolj pomembno pa je oblikovanje dobrih navad ter uporaba orodij, ki posamezniku pri tem procesu pomagajo.

Osebnost sem zelo hvaležna, da kot možnost izbire delovanja in/ali

komunikacije obstaja tudi geštalt. To pa zato, ker ne ustvarja ločenosti posameznika, temveč predlaga spoznavanje samega sebe na različnih nivojih (Ščuka 2007) (telesnem, čutnem, čustvenem, miselnem, socialnem, duhovnem) – torej, celostnega poznavanja, doživljanja in razumevanja sebe ter sobivanja z drugimi posamezniki.

Srčiko geštalta razumem kot: zavestno učenje o sebi in svetu, ki skozi lastne izkušnje, prinese razumevanje in večje sprejemanje sebe ter izgradnjo praktičnih modrosti delovanja.

Z osebno izkušnjo učenja, razvojem sposobnosti jasnega izražanja želja, čustev in potreb, kot tudi jasnega izražanja pogledov na svet in doživljanja dogajanja, se posameznik prelevi v dopuščevalca sveta svojih čustev, potreb, želja ter interpretacij sveta drugega.

Moje osebno mnenje in izkušnja sta, da takšna alkimija izgradnje moči učenja in oblikovanja lastne modrosti, skozi prisotno učenje o sebi in našem delovanju v svetu, ustvarjajo prostor, razumevanje in empatijo za sobivanje in ustvarjanje novih, nepredstavljenih razsežnosti človekovih potencialov.

Naj zaključim z mislimi Fritza Perlsa (v Ščuka 2007):

*Jaz sem jaz in ti si ti.
Jaz počnem svoje in ti svoje.
Nisem na svetu zato,
da bi živel po tvojih pričakovanjih,
in ti ne, da bi živel po mojih.
Če nanese, da se srečava, bo morda lepo,
če ne – kaj se pač more.*

in Carlosa Castanede (1981):

Namreč, pot srca ni samo pot neprestanega opazovanja samega sebe in mističnega leta, pač pa pot združevanja radosti in trpljenja tega sveta. Ta svet, kjer je vsak med nami na molekularni ravni povezan z vsemi ostalimi čudovitimi in aktivnimi manifestacijami obstoja [...], to je bojevnikova resnična učilnica, ki nagovarjata k premisleku o tem, kakšni učenci, v učilnici življenja pravzaprav (lahko) smo.

Upam, da vse več posameznikov, tako otrok kot odraslih, sprevidi, kako pomembno je spoštovati svojo enkratno prehojeno pot. Slednja nam po sledi izkušnji odstira lastno naravo in notranje modrosti. Ta pa prinaša del trdnosti, da imamo vedno na voljo samega sebe kot tudi zavedanje, da je dobro, če smo prožni in kot drevo upogibamo svoje veje, ko je in kolikor je potrebno, a nikoli ne pademo. Alkimija, ki jo tvorijo naša lastna disciplina, učenje skozi lekcije in odgovornost za dejanja, nas vodi po poti udejanjanja človeških potencialov in tkanje nepredstavljenega. A najprej je potrebno splezati iz luknje v pločniku.

Literatura

- Anderson Walt T. (1983) *The Upstart Spring: Esalen and the human potential movement*. Lincoln, NE: iUniverse.
- Castaneda Carlos (1981) *Orlovo darilo*. Ljubljana: Quatro Gnosis.
- Charles Dorothy (2013) *Realtional Gestalt Workshop: Values of Gestalt by P. Naranjo*. Big Sur: Esalen Institute.
- Claxton Guy (2007) *Building Learning Power: helping young people become better learners*. Bristol: TLO Limited.
- Miller Alice (1991) *Drama je biti otrok in iskanje resnice o sebi*. Ljubljana: Tangram.
- Nelson Portia (1977) *There's a Hole in My Sidewalk: The Romance of Self Discovery*. New York: Beyond Words Publishing.
- Robinson Ken, Aronica Lou (2009) *The Element: How Finding your Passion Changes Everything*. London: Penguin Books.
- Sahlberg Pasi (2010) *Finnish Lesson: What can the world learn from the educational change in Finland?*. New York: Teacher's College Press.
- Ščuka Viliem (2007) *Šolar na poti do sebe: oblikovanje osebnosti: priročnik za učitelje in starše*. Radovljica: Didakta.
- Tagore Rabindranath (2011) *Darovanjke*. Ljubljana: Madinska knjiga Založba.

Vira

- Vir 1: "alchemy." Merriam-Webster.com. 2016. <http://www.merriam-webster.com>

merriam-webster.com (29. December 2015)

Vir 2: Partnership for 21st Century Skills. (2005). Learning for the 21st Century: A report and mile guide for 21st century skills. www.p21.org